

15 września 1998 r.

RPO/286910/98/VII/12

Sąd Najwyższy

Izba Karna

w Warszawie

W N I O S E K

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 13 pkt 3 w zw. z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 1990 r. Nr 26, poz. 153 i Nr 53, poz. 306) oraz art. 16 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 1991 r., Nr 109, poz. 471)

w n o s z ę

o podjęcie uchwały wyjaśniającej przepis art. 14 pkt 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 160, poz. 1083 oraz Dz. U. z 1998 r. Nr 113, poz. 715), którego stosowanie budzi wątpliwości w praktyce przez udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy, a jeżeli tak, to w jakim zakresie przy orzekaniu w sprawach o warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności ma zastosowanie przepis art. 4 § 1 Kodeksu karnego z 1997 r., nakazujący stosowanie ustawy obowiązującej poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

U z a s a d n i e

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają w ostatnim czasie wnioski od osób pozbawionych wolności o interwencję w związku z - jak twierdzą te osoby - naruszeniem ich praw obywatelskich z powodu niewłaściwego interpretowania przez sądy penitencjarne przepisów Kodeksu karnego z 1997 r. o warunkowym zwolnieniu. We wnioskach tych wskazuje się na pozbawianie ich autorów po 1 września 1998 r. możliwości ubiegania się o warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary według zasad korzystniejszych, określonych w Kodeksie karnym z 1969 r., w sytuacji, gdy zostali oni prawomocnie osądzeni pod rządami tego Kodeksu.

Wizytacje pracowników Biura Rzecznika w jednostkach penitencjarnych potwierdzają fakt istnienia wśród sędziów penitencjarnych wątpliwości co do interpretacji przepisów nowego Kodeksu karnego o warunkowym zwolnieniu.

Zgodnie z art. 14 pkt 4 Przepisów wprowadzających Kodeks karny, w sprawach zakończonych prawomocnym wyrokiem, w których kara nie została wykonana, do osób warunkowo zwolnionych, jak również do osób odbywających kary pozbawienia wolności stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu karnego o warunkowym zwolnieniu.

Zastosowanie w praktyce cytowanego przepisu powoduje, że korzystniejsze dla niektórych grup skazanych uregulowania Kk z 1969 r. w zakresie warunkowych zwolnień zostają zastąpione przez nowe rozwiązania, znacznie wydłużające okres kary, po odbyciu którego może nastąpić warunkowe zwolnienie. Dotyczy to w szczególności skazanych:

- młodych,
- za przestępstwa nieumyślne,
- sprawujących samemu pieczę nad dzieckiem do lat 15, do której wykonywania są obowiązani rodzice,
- kobiet, które w chwili orzekania o warunkowym zwolnieniu mają ukończone 60 lat, albo mężczyzn, którzy ukończyli 65 lat,
- odbywających karę 25 lat pozbawienia wolności,
- recydywistów w warunkach art. 60 § 1 i § 2 Kk z 1969 r., wobec których miał zastosowanie art. 4 ustawy z dnia 12 lipca 1995 r. o zmianie Kodeksu karnego (Dz. U. Nr 95, poz. 475).

Pojawiają się więc wątpliwości, czy przepisy Kodeksu karnego z 1997 r. mogą działać na niekorzyść skazanego, a także w jakim zakresie przy orzekaniu w sprawach o warunkowe zwolnienie ma zastosowanie art. 4 § 1 Kk. Przepis ten stanowi, że jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna, niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy.

Należy zauważyć, że na tle wykładni art. XIV § 1 pkt 10 Przepisów wprowadzających Kodeks karny z 1969 r. (Dz. U. z 1969 r. Nr 13, poz.95, z późn. zmianami) Sąd Najwyższy (OSNKW 116/71) stwierdził, co następuje:

„Przez odpowiednie w rozumieniu art. XIV § 1 pkt 10 przepisów wprowadzających Kk stosowanie przepisów rozdziału XII Kk należy rozumieć, że nowe przepisy Kk mogą być stosowane tylko w takim zakresie, w jakim przynajmniej w sposób zbliżony do nowych przepisów dawne przepisy normowały treść rozstrzygnięcia. Przepisy nowe nie mogą działać na niekorzyść skazanego, chyba że przepis wprowadzający wyraźnie tak stanowi, jak np. art. XIV § 3”.

Wobec istotnych wątpliwości powstałych na tle stosowania w praktyce art. 14 pkt 4 Przepisów wprowadzających Kodeks karny z 1997 r. wśród sędziów penitencjarnych, udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie staje się niezbędne.

Prof. dr Adam Zieliński